

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

Obecná část

I. Shrnutí závěrečné zprávy RIA

1. Název právního předpisu, pro účely kterého se RIA předkládá

Zákon, kterým se mění zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, zrušuje zákon č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění zaměstnanců, a zrušují nebo mění některé další zákony.

Zpracovatel: Ministerstvo práce a sociálních věcí

Předpokládaný termín nabytí účinnosti: prvním dnem druhého kalendářního měsíce po jeho vyhlášení

Implementace práva EU: NE

2. Cíl návrhu zákona

Předkládaným návrhem se sleduje zejména

- a) navrácení hmotněprávní úpravy odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání, obsažené dočasně v přechodných ustanoveních zákoníku práce, zpět do části jedenácté tohoto právního předpisu, v níž je soustředěna právní úprava náhrady škody v pracovněprávních vztazích, a provedení adekvátních legislativně technických úprav navazující na tuto změnu, včetně přizpůsobení některých pojmů dosud používaných v oblasti náhrady škody podle pracovněprávní úpravy terminologii nového občanského zákoníku,
- b) provedení některých legislativně technických změn, které souvisejí s analýzou současné právní úpravy a které vedou k jejímu zpřesnění, avšak nemají věcné dopady,
- c) provedení dílčích věcných změn navržených shodně oběma sociálními partnery.

Současně s tím se navrhuje zrušení dosud neúčinného zákona o úrazovém pojištění zaměstnanců a zrušení nebo změna některých dalších s tím souvisejících zákonů, neboť v současné době již je zřejmé, že podle zákona o úrazovém pojištění zaměstnanců se zabezpečení zaměstnanců při pracovním úrazu a nemoci z povolání provádět nebude a není proto důvodné, aby byl zákon č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění zaměstnanců, ve znění pozdějších předpisů, nadále udržován jako stále platný, leč dlouhodobě neúčinný. Přihlíží se též k tomu, že původní zákon o úrazovém pojištění zaměstnanců by bez rozsáhlých změn nebyl stejně realizovatelný.

3. Agregované dopady návrhu zákona

3.1 Dopady na státní rozpočet a ostatní veřejné rozpočty: NE BEZPROSTŘEDNÍ – následné dopady vzniknou s realizací zmocnění k vydání prováděcích právních předpisů, které valorizují jednotlivé nároky a zvýší bodové ohodnocení bolesti a ztížení společenského uplatnění. Rovněž zrušení neúčinného zákona o úrazovém pojištění zaměstnanců nemá žádné rozpočtové dopady, neboť se zachovává dosavadní právní stav, tj. úprava odškodňování v pracovněprávních vztazích podle zákoníku práce.

3.2 Dopady na podnikatelské subjekty: NE

3.3 Dopady na územní samosprávné celky: NE

3.4 Sociální dopady: Návrh nepředstavuje negativní sociální dopady, neboť neobsahuje zásadní věcné změny oproti dosavadní právní úpravě. Úprava zmocnění § 271c odst. 2, která spočívá ve stanovení částek výše bolestného a společenského uplatnění, umožní zvýšení tohoto odškodnění, což povede ke zlepšení sociální situace poškozených. Úprava zmocnění § 271u odst. 2 je navrhována tak, aby jím byla založena povinnost vlády provádět pravidelnou valorizaci náhrad za ztrátu na výděлку a náhrad nákladů na výživu pozůstalých, což povede k posílení právní jistoty poškozených.

3.5 Dopady na životní prostředí: NE

II. Závěrečná zpráva z hodnocení dopadů regulace

1. Důvod předložení a cíle

1.1 Název

Zákon, kterým se mění zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, zrušuje zákon č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění zaměstnanců, a zrušují nebo mění některé další zákony.

1.2 Definice problému

Odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání je v současné právní úpravě obsaženo v zákoně č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a to v přechodných ustanoveních. Důvodem je skutečnost, že v době, kdy se připravoval nový zákoník práce, který měl nahradit s účinností od 1. ledna 2007 zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, byl současně připravován i zákon o úrazovém pojištění zaměstnanců, který měl rovněž nabýt účinnosti dnem 1. ledna 2007 a který měl tuto právní úpravu nahradit. Záměrem bylo, aby od 1. ledna 2007 bylo zabezpečení zaměstnanců při pracovních úrazech a nemocech z povolání realizováno pojistnými dávkami úrazového pojištění hrazenými ČSSZ a OSSZ namísto obecné odpovědnosti zaměstnavatele za škodu a nároků na náhradu škody upravené v zákoníku práce.

V rámci projednávání obou návrhů zákonů v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR však došlo k situaci, že účinnost zákona č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění zaměstnanců, který měl nabýt účinnosti stejně jako nový zákoník práce, tedy k 1. lednu 2007, byla, na rozdíl od účinnosti nového zákoníku práce, odložena na 1. leden 2008. Došlo tedy k tomu, že nový zákoník práce již hmotněprávní úpravu odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání neobsahoval, protože zabezpečení zaměstnanců upravoval zákon o úrazovém pojištění zaměstnanců, který však byl ale o rok odložen; byl tedy sice platný, ale neúčinný. Pro toto jednorozhodné přechodné období bylo proto nutné „zachovat“ hmotněprávní úpravu odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání v novém zákoníku práce, aby byla tato materie součástí právního řádu a mohla tak být realizována práva poškozených zaměstnanců a pozůstalých po nich v souladu s mezinárodními úmluvami, kterými je ČR vázána. Vzhledem k tomu, že se mělo jednat o přechodné období jednoho roku (do doby nabytí

účinnosti zákona o úrazovém pojištění zaměstnanců), byla uvedena právní úprava začleněna do přechodných ustanovení nového zákoníku práce. Postupným odkládáním data nabytí účinnosti zákona o úrazovém pojištění však byl tento stav zachován až do současnosti a jeho účinnost byla naposledy odložena zákonem č. 182/2014 Sb. o další 2 roky na 1. leden 2017.

Prodlužování tohoto stavu však není žádoucí, neboť sociální partneři na úrovni Rady hospodářské a sociální dohody České republiky přijali dne 28. 7. 2014 jednoznačné politické rozhodnutí, podle něhož **právní úprava odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání má být i nadále integrální součástí pracovněprávní úpravy v zákoníku práce**. Vzhledem k tomu, že v současné době již je zřejmé, že podle zákona o úrazovém pojištění zaměstnanců se zabezpečení zaměstnanců při pracovním úrazu a nemoci z povolání provádět nebude, není důvodné, aby byl zákon č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění zaměstnanců, ve znění pozdějších předpisů, nadále udržován jako stále platný, a proto se navrhuje jeho zrušení. Přihlíží se též k tomu, že původní zákon o úrazovém pojištění zaměstnanců by bez rozsáhlých změn nebyl stejně realizovatelný.

Přestože problematika systematického začlenění náhrady škody na zdraví v pracovněprávních vztazích je základním motivem novely zákoníku práce, jeví se současně též potřebné provést terminologické sladění některých pojmů pracovněprávní úpravy v oblasti odškodňování s pojmy zavedenými novým občanským zákoníkem, a rovněž realizovat některé dílčí věcné změny uplatňované shodně oběma sociálními partnery.

Současně zákoník práce vykazuje též v souvislosti se změnami nebo přijetím jiných právních předpisů některé nepřesnosti formálního charakteru, které je třeba z hlediska zachování právní jistoty a jednoznačnosti právního výkladu odstranit.

1.3 Popis existujícího právního stavu v dané oblasti

Zabezpečení zaměstnanců při pracovních úrazech a nemocech z povolání a pozůstalých po nich, jako nedílná součást pracovněprávních vztahů, bylo od roku 1966 upraveno již v „prvním“ zákoníku práce (zákon č. 65/1965 Sb.) formou náhrady škody, která poškozeným a pozůstalým v této souvislosti vzniká. V současné právní úpravě zákoníku práce (zákon č. 262/2006 Sb.) je toto odškodňování upraveno v přechodných ustanoveních, neboť tato právní úprava byla v souvislosti s jeho přijetím předpokládána jako dočasná. V době, kdy se připravoval tento nový zákoník práce, který měl nahradit s účinností od 1. ledna 2007 předchozí zákoník práce, byl současně připravován i zákon o úrazovém pojištění zaměstnanců, který měl rovněž nabýt účinnosti dnem 1. ledna 2007 a který měl právní úpravu objektivní odpovědnosti zaměstnavatele za škodu na zdraví a její náhradu škody nahradit pojistnými dávkami úrazového pojištění zaměstnanců. V rámci projednávání návrhů těchto zákonů v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR však došlo k situaci, že zákon o úrazovém pojištění zaměstnanců byl sice přijat (zákon č. 266/2006 Sb.), ale jeho účinnost byla odložena na 1. leden 2008. Došlo tedy k tomu, že nový zákoník práce již hmotněprávní úpravu odškodňování pracovních úrazů neobsahoval, protože zabezpečení zaměstnanců upravoval zákon o úrazovém pojištění zaměstnanců, jehož účinnost však byla o rok odložena; ten byl tedy sice platný, ale neúčinný. Pro toto jednorozhodné období bylo proto nutné „vrátit“ hmotněprávní úpravu odškodňování pracovních úrazů do nového zákoníku práce, aby byla tato materie součástí právního řádu, a mohla tak být realizována práva poškozených zaměstnanců a pozůstalých po nich v souladu s mezinárodními úmluvami, kterými je ČR vázána. Vzhledem k tomu, že se mělo jednat o přechodné období jednoho roku (do doby nabytí účinnosti zákona o úrazovém pojištění zaměstnanců), byla uvedena právní úprava začleněna do přechodných ustanovení nového zákoníku práce.

I když byl zákon č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění zaměstnanců, ve znění pozdějších předpisů, přijat již v roce 2006, dosud nenabyl účinnosti. Zákonem č. 218/2007 Sb. byla jeho účinnost odložena z původního data 1. ledna 2008 na 1. leden 2010, zákonem č. 282/2009 Sb. došlo k odložení účinnosti až na 1. leden 2013, zákonem č. 463/2012 Sb. bylo nabytí účinnosti prodlouženo na 1. leden 2015 a konečně zákonem č. 182/2014 Sb. byla účinnost opět odložena na 1. leden 2017.

Vzhledem k tomu, že je třeba danou problematiku zabezpečení zaměstnanců při pracovních úrazech a nemocech z povolání do budoucna dořešit, přistoupilo MPSV k vypracování variant řešení s tím, že bude vybrána ta varianta, na které se shodnou sociální partneři i resort, do jehož působnosti problematika právní úpravy odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání náleží. Uvedené varianty byly předloženy RHSD ČR a stanovisko sociálních partnerů a vlády je v tomto směru konzistentní – zachovat pracovněprávní úpravu tohoto odškodňování v zákoníku práce na bázi povinnosti zaměstnavatele nahradit škodu nebo nemajetkovou újmu vzniklou v souvislosti s pracovním úrazem nebo nemocí z povolání a volit pouze mezi variantami, které řeší institucionální zajištění pojistného systému – tedy konkrétního odpovědného správce (nositele) pojištění. Znamená to, že podle současné právní úpravy zákonného pojištění odpovědnosti za škodu při pracovních úrazech a nemocech z povolání provozovaného Českou pojišťovnou a pojišťovnou Kooperativa lze postupovat do doby, než se vláda k některé z variant přikloní. Za této situace nic nebrání, aby byl zákon o úrazovém pojištění zaměstnanců zrušen. Naopak shoda na tripartitní úrovni v tom, že do budoucna má být zachována současná hmotněprávní úprava problematiky odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání v zákoníku práce, je zásadním důvodem, proč je třeba, aby tato úprava nebyla již nadále součástí přechodných ustanovení.

Ustanovení, která upravují odpovědnost za škodu ve zvláštních případech, (žáci, studenti, dobrovolní hasiči, dárci krve apod.), tedy ta, která se týkají osob, které nejsou v pracovněprávním vztahu, je navrhováno ponechat nadále v přechodných ustanoveních zákoníku práce, neboť do systematiky pracovněprávní úpravy věcně nepatří, a v přechodných ustanoveních jsou upravena do doby, než bude rozhodnuto o budoucí podobě právní úpravy. Poté bude právní úprava jednotlivých kategorií zapracována buď do zvláštních právních předpisů upravujících problematiku právních poměrů těchto osob, nebo - pokud zvláštní právní předpis postavení kategorií těchto osob neupravuje, by spadala pod úpravu občanského zákoníku.

V souvislosti s navrhovanou právní úpravou byly na základě analýzy jednotlivých ustanovení provedeny některé legislativní a legislativně technické změny. Byla upravena systematika jednotlivých ustanovení o náhradě majetkové a nemajetkové újmy v celé části jedenácté tak, aby lépe odpovídala logickému uspořádání těchto ustanovení po jejím doplnění o ustanovení o povinnosti zaměstnavatele nahradit zaměstnanci újmu na zdraví. Bylo upraveno zákonné zmocnění, na základě kterého dochází k valorizaci náhrad za ztrátu na výdělků a náhrad nákladů na výživu pozůstalých tak, aby k valorizaci docházelo pravidelně na základě zákona. Upraveno bylo rovněž zmocnění k vydání prováděcího právního předpisu, který stanoví výši náhrady za bolest a ztížení společenského uplatnění tak, aby odpovídalo Legislativním pravidlům vlády (vydání nařízení vlády) a tím bylo umožněno uvedené náhrady stanovené tímto právním předpisem dohodou zvýšit; předpokládá se, že výše bodového ohodnocení stanovená nařízením vlády bude reagovat na výši, která byla metodikou Nejvyššího soudu doporučena soudům při stanovení výše této náhrady v občanskoprávních vztazích. Pracovní návrh nařízení vlády, zatím bez příloh upravujících jednotlivá poškození zdraví s přiřazením bodového ohodnocení je přílohou tohoto materiálu. Dále bylo upraveno zmocnění k vydání nařízení vlády, kterým se zvyšuje jednorázové odškodnění pozůstalých v závislosti na vývoji mzdové úrovně a životních nákladů tak, aby nařízení vlády, kterým se toto zvýšení provede, reagovalo na poskytování tohoto odškodnění, které bude příslušet na základě soudní praxe

podle občanského zákoníku. Toto ustanovení bylo rovněž rozšířeno o nárok partnera na jednorázové odškodnění pozůstalých podle zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, neboť i mezi těmito partnery vzniká vyživovací povinnost. Doplněna byla rovněž ustanovení, která odkazují na pracovní poměr a dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr, neboť i zaměstnanci, kterým vznikne újma v důsledku pracovního úrazu nebo nemoci z povolání utrpěného v pracovněprávním vztahu na základě dohody o práci konané mimo pracovní poměr, mají nárok na náhradu této újmy. Doplněno bylo i ustanovení o délce poskytování náhrady za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti reagující na právní předpis (zákon č. 155/1995 Sb.), který „prodlužuje“ věk pro nárok na starobní důchod.

Sociálními partnery byl shodně uplatněn požadavek na provedení některých věcných změn v zákoníku práce, a to v těchto směrech:

Navrhuje se odstranit dosavadní neodůvodněné rozdíly, spočívající v legislativní úpravě některých způsobů zrušení závazku z dohody o pracovní činnosti, na rozdíl od dohody o provedení práce, kde v tomto směru zákonná úprava absentuje, a to zejména poté, kdy limit výkonu práce na dohodu o provedení práce byl od roku 2012 zvýšen na dvojnásobek a charakter této dohody se tak značně přiblížil limitu výkonu práce (činnosti) na základě dohody o pracovní činnosti.

Pokud jde o navrhovanou úpravu § 322 odst. 2, kdy podle současné právní úpravy hradí náklady vzniklé výkonem kontroly nad bezpečností a ochranou zdraví při práci prováděné odborovými organizacemi stát, pak objem takto hrazených prostředků je stanoven vždy předem na základě dohody s odborovou organizací. Podle současné dikce zákona jsou tyto prostředky určeny na zajištění vlastního výkonu kontroly, aniž by bylo zákonem výslovně stanoveno, že je lze použít též pro účely prohlubování (udržování) kvalifikace svazových inspektorů bezpečnosti práce, jejichž prostřednictvím jsou tyto kontroly vykonávány. Přitom průběžné prohlubování jejich kvalifikace formou školení je nezbytným předpokladem pro výkon kontroly nad stavem bezpečnosti a ochrany zdraví při práci u zaměstnavatelů a lze je tak považovat za součást vlastního výkonu kontroly. V tomto směru však přetrvávají výkladové nejasnosti, a navrhuje se proto zpřesnění předmětné právní úpravy tak, aby v rámci prevence na úseku bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a v rámci dohodnutého celkového objemu prostředků hrazeného státem, bylo možno považovat za náklady vzniklé výkonem kontroly zajišťované odborovými organizacemi na tomto úseku též náklady na prohlubování kvalifikace svazových inspektorů bezpečnosti práce, kteří tuto kontrolu vykonávají.

1.4 Identifikace dotčených subjektů

Poškození a pozůstalí, kteří mají nárok na poskytování náhrady za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti a náhrady nákladů na výživu pozůstalých podle pracovněprávních předpisů.

Zaměstnavatelé, kteří jsou povinni nahradit škodu nebo nemajetkovou újmu podle pracovněprávních předpisů.

Komerční pojišťovny, které refundují zaměstnavatelům náhradu škody, kterou zaměstnavatelé přímo poskytli poškozeným zaměstnancům a pozůstalým, nebo kterou hradí přímo poškozeným a pozůstalým za právnícké či fyzické osoby, které zanikly bez právního nástupce, a to na základě zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání.

Odborové organizace, které zajišťují prostřednictvím svých svazových inspektorů bezpečnosti práce výkon kontroly nad bezpečností a ochranou zdraví při práci

u zaměstnavatelů, a **stát**, který na základě dohody s odborovou organizací hradí náklady na výkon této kontroly.

Zaměstnavatelé a zaměstnanci, kteří mezi sebou uzavírají dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr.

1.5 Popis cílového stavu

Bude posílena pozice hmotněprávní úpravy odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání, neboť upravuje materii, která věcně do přechodných ustanovení nepatří, a která do nich byla zapracována na přechodnou dobu, neboť se předpokládalo nabytí účinnosti zákona č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění zaměstnanců. Vzhledem k tomu, že tento zákon od doby svého přijetí v roce 2006 nenabyl účinnosti a nabytí jeho účinnosti bylo znovu odloženo až na rok 2017, resp. nyní se navrhuje jeho zrušení, a protože úprava odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání má tudíž i do budoucna zůstat nedílnou součástí zákoníku práce, je nezbytné, aby byla tato úprava opět začleněna mezi ustanovení v části jedenácté zákoníku práce upravující povinnost zaměstnavatele nebo zaměstnance k náhradě škody jako celku.

Provedením navržených věcných změn budou, stejně jako je tomu u dohody o pracovní činnosti, stanoveny zákonné způsoby zrušení dohody o provedení práce, neboť charakter obou dohod je obdobný. K posílení prevence v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci na pracovištích zaměstnavatelů prováděním řádné a včasné kontrolní činnosti odborovými organizacemi přispěje zákonem výslovně stanovená možnost použít prostředky hrazené státem a určené na zajišťování výkonu této kontrolní činnosti podle § 322 odst. 2 zákoníku práce též k průběžnému prohlubování kvalifikace svazových inspektorů bezpečnosti práce, jejichž prostřednictvím jsou kontroly prováděny, a tím i udržování jejich odborné úrovně. Objem prostředků hrazených státem zůstává i nadále předmětem dohody mezi státem (resp. MPSV) a odborovou organizací (resp. odborovými svazy). Výslovnou úpravou v zákoně bude odstraněna dosavadní pochybnost ohledně určení a použití uvedených prostředků státu, a to vedle vlastního výkonu kontrolní činnosti též pro účely prohlubování (udržování) kvalifikace osob provádějících tuto kontrolu (svazových inspektorů bezpečnosti práce).

Legislativní a legislativně technické změny sledují zpřesnění dosavadní právní úpravy a povedou k odstranění pochybností při aplikaci zákoníku práce.

1.6 Zhodnocení rizika

Neprovedením navrhované změny, respektive dalším ponecháním hmotněprávní úpravy odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání v přechodných ustanoveních zákona, by znamenalo, že jejich případná novelizace bude ztížena, neboť přechodná ustanovení zákona nemají být novelizována, a tudíž pouze konzervují daný právní stav. Současně s navrhovaným zrušením zákona o úrazovém pojištění zaměstnanců, který se opírá o to, že hmotněprávní úprava zabezpečení zaměstnanců při pracovních úrazech a nemocech z povolání bude i nadále součástí zákoníku práce, je existence této úpravy v přechodných ustanovení bezpředmětná. Dále není důvodné, aby pracovníprávní úprava, která je součástí soukromého práva, neodůvodněně používala jiné pojmy v oblasti náhrady majetkové újmy (škody) nebo nemajetkové újmy, než občanský zákoník.

Neprovedením dalších navrhovaných dílčích věcných změn v případě dohody o provedení práce, kterou lze uzavřít jak na dobu určitou, tak i neurčitou, nebude stanovena zákonná možnost jejího zrušení a bude nutno nadále spoléhat na ujednání smluvních stran v tomto směru, ačkoli u dohody o pracovní činnosti zákon způsoby zrušení výslovně stanoví. Upřesnění v tomto směru požadují sociální partneři.

V oblasti výkonu kontroly na úseku bezpečnosti a ochrany zdraví při práci prováděné ze zákona odborovými organizacemi nebudou odstraněny dosavadní pochybnosti a odlišné výkladové přístupy k možnosti využití prostředků státního rozpočtu určených na výkon kontrolní činnosti též pro účely průběžného prohlubování kvalifikace osob tuto kontrolu zajišťujících. Rovněž tento návrh je společným návrhem sociálních partnerů.

2. Návrh variant řešení

Definice problému

Ustanovení obsahující hmotně právní úpravu odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání jsou na rozdíl od ostatních ustanovení zákoníku práce majících stejnou povahu upravena v přechodných ustanoveních, což je v souvislosti s opakovaným odkládáním účinnosti zákona o úrazovém pojištění zaměstnanců nadále nedůvodné a v souvislosti se současně navrhovaným jeho zrušením i nemožné.

Nedůvodně existují i rozdíly mezi oběma typy dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, pokud jde o stanovení zákonných způsobů zrušení závazků jimi založených, kdy pro dohodu o pracovní činnosti existuje výslovná zákonná úprava, zatímco pro dohodu o provedení práce nikoli, přičemž mezi oběma dohodami došlo z hlediska limitu výkonu práce k značnému sblížení.

Za účelem odstranění výkladových pochybností ohledně možnosti použití prostředků hrazených státem na výkon kontroly nad bezpečností a ochranou zdraví při práci prováděné odborovými organizacemi podle § 322 odst. 2 zákoníku práce též k prohlubování kvalifikace svazových inspektorů bezpečnosti práce, jejichž prostřednictvím je tato kontrola u zaměstnavatelů vykonávána, je třeba v tomto směru zpřesnit uvedené zákonné ustanovení.

Cíl návrhu právního předpisu:

Zařazení hmotněprávní úpravy odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání, obsažené dočasně v přechodných ustanoveních, zpět mezi ta ustanovení zákoníku práce, která upravují náhradu škody v pracovněprávních vztazích obecně (především část jedenáctá), a provedení souvisejících dílčích změn její systematiky, jakož i provedení adekvátních legislativně technických úprav navazujících na uvedenou změnu (zejm. v oblasti přiblížení se pojmům užívaným v občanskoprávní úpravě).

Z jiných věcných změn zákoníku práce bylo vyhověno společným návrhům sociálních partnerů. Pro dohodu o provedení práce je třeba stanovit stejné zákonné podmínky pro zrušení závazků z této dohody, jako je tomu u dohody o pracovní činnosti. Současně k prohloubení prevence na úseku předcházení vzniku újmy na zdraví je třeba umožnit výslovnou úpravou v zákoníku práce odborovým organizacím použití prostředků hrazených státem v objemu dohodnutém na výkon kontroly bezpečnosti a ochrany zdraví při práci u zaměstnavatele podle § 322 odst. 2 zákoníku práce též na prohlubování kvalifikace svazových inspektorů bezpečnosti práce, jejichž prostřednictvím je tato kontrola zajišťována. Tím nebude dotčen celkový objem prostředků hrazených státem na podkladě dohody mezi ním a odborovou organizací.

Pokud jde o zákon o úrazovém pojištění zaměstnanců a na něj navazující právní předpisy, sleduje se tímto návrhem jejich zrušení, neboť za dobu platnosti tohoto zákona, tj. od roku 2007, nenastala jeho účinnost zejména z důvodu výhrad praxe k jeho aplikovatelnosti.

Varianty přípravy legislativního návrhu:

Varianta 1 - „nulová“ - zachování stávající právní úpravy.

Varianta 2 - obsažená v návrhu.

3. Vyhodnocení nákladů a přínosů

3.1 Identifikace nákladů a přínosů

3.2 Náklady

S návrhem právní úpravy odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání nejsou spojeny bezprostřední finanční náklady. Ty vzniknou v souvislosti s realizací zmocnění k vydání nařízení vlády o úpravě (valorizaci) náhrady za ztrátu na výděлку a náhrady nákladů na výživu pozůstalých. Náklady spojené s provedením valorizace předmětných náhrad vznikaly vždy v každém roce s tím rozdílem, že tuto valorizaci neměla vláda povinnost provádět pravidelně (přesto byla pravidelně prováděna v zásadě od roku 1976 a od roku 2005 na základě usnesení vlády), zatímco tato novela navrhuje, aby povinnost provádět valorizaci byla dána zákonem. Další náklady vzniknou s realizací zmocnění k vydání nařízení vlády, kterým se stanoví výše náhrady za bolest a ztížení společenského uplatnění, způsob určování výše náhrady v jednotlivých případech a postupy při vydávání lékařského posudku včetně jeho náležitostí ve vztahu k posuzované činnosti. Předpokládá se, že výše jednoho bodu stanovená tímto nařízením vlády, bude korespondovat s výší jednoho bodu doporučeného soudům metodikou Nejvyššího soudu při odškodňování podle občanského zákoníku. Hodnota tohoto bodu by měla být zvýšena ze současných 120 Kč na 250 Kč. Náklady budou odvislé od počtu pracovních úrazů a nemocí z povolání, resp. počtu poškozených, kteří budou mít na jednorázové odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění v budoucnu nárok. To se týká i případu doplnění § 271i o partnera podle zákona o registrovaném partnerství, který bude mít, stejně tak, jako pozůstalý manžel a nezaopatřené děti, nárok na jednorázové odškodnění pozůstalých ve výši nejméně 240 000 Kč. Náklady, které valorizací vzniknou pojišťovněm, které realizují zákonné pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovních úrazech a nemocech z povolání tím, že odvedou do státního rozpočtu jako přebytek z vybraného pojistného částku nižší o náklady na valorizaci, než kdyby valorizace náhrad provedena nebyla, budou v zásadě stejné jako dosud. Důvodem je skutečnost, že jak již bylo výše uvedeno, povinnost provádět valorizaci náhrad právním předpisem stanovena sice nebyla, ale stejně byla každoročně prováděna s tím, že od roku 2005 bylo usnesením vlády č. 302 uloženo provádět ji pravidelně každoročně v souvislosti s valorizací procentní výměry důchodů. Realizace zmocnění k provedení valorizace náhrady za ztrátu na výděлку se dotkne, jako každý rok, i kapitoly Ministerstva průmyslu a obchodu, které na základě zákona č. 154/2002 Sb., o přechodném financování některých sociálně zdravotních dávek horníků, prostřednictvím své kapitoly refunduje organizacím uhelného, uranového a rudného průmyslu náhrady, které poskytují poškozeným, na něž vznikl nárok před 1. lednem 1993, tedy před vznikem zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu, a nejsou tudíž hrazeny ze zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání.

Jakékoli náklady nevyvolávají další navrhované věcné změny týkající se způsobů zrušení závazku z dohody o provedení práce. Stejně tak nevzniknou žádné zvýšené náklady v souvislosti s možností použít prostředky ze státního rozpočtu určené v rámci kapitoly MPSV na výkon kontroly v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci zajišťované u zaměstnavatelů podle § 322 zákoníku práce odborovou organizací, též na prohlubování kvalifikace svazových inspektorů bezpečnosti práce, neboť celkový objem takto určených prostředků je stanoven na základě dohody uzavřené státem (MPSV) a příslušnými odborovými svazy zásadně v rámci limitu stanoveného MPSV.

Vzhledem k tomu, že zákon o úrazovém pojištění zaměstnanců a na něj navazující změny ostatních právních předpisů je sice platný, avšak nikdy nenabyl účinnosti, jsou dopady jeho zrušení z hlediska sledovaných kritérií nulové.

3.3 Přínosy

Úpravou zmocnění k provádění valorizací náhrad za ztrátu na výděлку a náhrad nákladů na výživu pozůstalých bude posílena právní jistota pro poškozené zaměstnance a pozůstalé tím, že dojde k povinné valorizaci v závislosti na změnách, které nastaly ve vývoji mzdové úrovně a životních nákladů na základě zákona, nikoliv pouze na základě usnesení vlády. Posílena bude rovněž smluvní volnost v případě odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění úpravou zmocnění k vydání nařízení vlády, které stanoví výši této náhrady s tím, že i v tomto případě se uplatní pravidlo tzv. „minimaxu“, kdy odchýlení smlouvou nebo vnitřním předpisem bude možné. Doplněním ustanovení o délce poskytování náhrady za ztrátu na výděлку po skončení pracovní neschopnosti dojde k prodloužení dosud stanovené věkové hranice 65 let až do doby, kdy poškozenému vznikne nárok na starobní důchod, bude-li tato věková hranice vyšší. Posílena bude i právní jistota pozůstalého partnera podle zákona o registrovaném partnerství, který bude mít rovněž nárok na jednorázové odškodnění pozůstalých. Změnou některých dosavadních pracovněprávních pojmů na úseku náhrady škody dojde ke sjednocení terminologie v rámci soukromoprávní úpravy.

Přínos sjednocení právní úpravy zákonných způsobů zrušení závazků z dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr spočívá v odstranění dosavadních nedůvodných rozdílů mezi oběma dohodami a v posílení právní jistoty zaměstnance i zaměstnavatele v pracovněprávních vztazích. Rozšířením účelu použití prostředků státu určených na výkon kontroly prováděné odborovou organizací v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci u zaměstnavatele též na prohlubování kvalifikace osob vykonávajících tuto kontrolu (svazových inspektorů bezpečnosti práce) bude dosaženo zajištění jejich průběžného vzdělávání formou prohlubování (udržování) kvalifikace a garantována tak jejich vysoká profesionální úroveň, což ve svém důsledku povede ke zkvalitnění prevence vzniku škod.

3.4 Vyhodnocení nákladů a přínosů variant

Varianta 1: Nepřináší žádné náklady ani přínosy. Zachování stávající právní úpravy však může mít za následek to, že nebude posílena právní jistota poškozených, pozůstalých i odpovědných zaměstnavatelů, neboť novelizace toliko přechodných ustanovení není obvyklá. Ustanovení obsahující hmotněprávní úpravu odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání jsou, na rozdíl od ostatních ustanovení zákoníku práce majících stejnou povahu, zařazena stále ještě v přechodných ustanoveních tohoto právního předpisu, což je v souvislosti s navrhovaným zrušením zákona o úrazovém pojištění zaměstnanců nedůvodné a nevhodné.

Pokud nebude zákonem upravena možnost zrušení též závazku z dohody o provedení práce, budou i nadále přetrvávat aplikační pochybnosti ohledně příslušných ustanovení zákoníku práce. Pokud jde o úpravu § 322 odst. 2, pak bez upřesnění stávajícího znění tohoto ustanovení budou nadále přetrvávat pochybnosti a rozdílné právní názory na možnost použití veřejných prostředků určených odborové organizaci na provádění výkonu kontroly nad stavem bezpečnosti a ochrany zdraví při práci též pro účely prohlubování kvalifikace osob pověřených touto kontrolou.

Varianta 2: Nepřináší žádné přímé náklady. Ty vzniknou v souvislosti s realizací zmocnění k vydání nařízení vlády o úpravě (valorizaci) náhrady za ztrátu na výdělků a náhrady nákladů na výživu pozůstalých. Další náklady vzniknou s realizací zmocnění k vydání nařízení vlády, kterým se stanoví výše náhrady za bolest a ztížení společenského uplatnění, způsob určování výše náhrady v jednotlivých případech a postupy při vydávání lékařského posudku včetně jeho náležitostí ve vztahu k posuzované činnosti. Předpokládá se, že výše jednoho bodu stanovená tímto nařízením vlády, bude korespondovat s výší jednoho bodu doporučeného soudům metodikou Nejvyššího soudu při odškodňování podle občanského zákoníku. Hodnota tohoto bodu by měla být zvýšena ze současných 120 Kč na 250 Kč. Náklady budou odvislé od počtu pracovních úrazů a nemocí z povolání, resp. počtu poškozených, kteří budou mít na jednorázové odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění v budoucnu nárok. To se týká i případu doplnění § 271i o partnera podle zákona o registrovaném partnerství, který bude mít, stejně tak, jako pozůstalý manžel a nezaopatřené děti, nárok na jednorázové odškodnění pozůstalých ve výši nejméně 240 000 Kč. Náklady, které valorizací vzniknou pojišťovněm, které realizují zákonné pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovních úrazech a nemocech z povolání tím, že odvedou do státního rozpočtu jako přebytek z vybraného pojistného částku nižší o náklady na valorizaci, než kdyby valorizace náhrad provedena nebyla, budou v zásadě stejné jako dosud. Důvodem je skutečnost, že jak již bylo výše uvedeno, povinnost provádět valorizaci náhrad právním předpisem sice stanovena nebyla, ale stejně byla každoročně prováděna s tím, že od roku 2005 bylo usnesením vlády č. 302 uloženo provádět valorizaci pravidelně každoročně v souvislosti s valorizací procentní výměry důchodů. Realizace zmocnění k provedení valorizace náhrady za ztrátu na výdělků se dotkne, jako každý rok, i kapitoly Ministerstva průmyslu a obchodu, které na základě zákona č. 154/2002 Sb., o přechodném financování některých sociálně zdravotních dávek horníků, prostřednictvím své kapitoly refunduje organizacím uhelného, uranového a rudného průmyslu náhrady, které poskytují poškozeným, na něž vznikl nárok před 1. lednem 1993, tedy před vznikem zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu a nejsou tudíž hrazeny ze zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání.

Přínosem této varianty však bude posílení pozice hmotněprávní úpravy odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání, která zahrnuje materii nepatřící věcně do přechodných ustanovení, do nichž byla zařazena pouze na přechodnou dobu. Tím bude posílena právní jistota poškozených, pozůstalých i odpovědných zaměstnavatelů, pokud jde o jejich nároky v souvislosti s pracovními úrazy a nemocemi z povolání. K posílení právní jistoty pro poškozené a pozůstalé dojde i změnou ustanovení obsahujícího zmocnění k provádění valorizace náhrady za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti a náhrady nákladů na výživu pozůstalých tím, že tato valorizace bude prováděna pravidelně na základě zákona, nikoliv, jako je tomu od roku 2005 na základě usnesení vlády, a ustanovení obsahujícího zmocnění k vydání právní úpravy náhrady za bolest a ztížení společenského uplatnění tak, aby bylo reagováno na výši bodového ohodnocení příslušející poškozeným podle metodiky Nejvyššího soudu doporučené soudům při stanovení této výše v občanskoprávních sporech. Tato varianta počítá se zrušením zákona o úrazovém pojištění zaměstnanců, kdy pevné ukotvení povinnosti zaměstnavatele k náhradě škody nebo nemajetkové újmy při pracovních úrazech a nemocech z povolání v zákoníku práce je nezbytným předpokladem ke zrušení uvedeného zákona.

Navrhované změny týkající se možnosti zrušení závazku z dohody o provedení práce nepředstavují žádné náklady pro dotčené subjekty a posilují právní jistotu v pracovněprávních vztazích. Vedle toho k posílení prevence na úseku vzniku škod na zdraví významně přispívá sociálními partnery shodně podporovaný návrh na doplnění § 322 odst. 2 zákoníku práce

ohledně možnosti zahrnout do nákladů hrazených státem na výkon kontroly nad bezpečností a ochranou zdraví při práci zajišťované odborovou organizací též prohlubování kvalifikace svazových inspektorů bezpečnosti práce, kteří tuto kontrolu bezprostředně zajišťují.

4. Návrh řešení

4. 1 Stanovení pořadí variant a výběr nejvhodnějšího řešení

V případě úpravy náhrady škody se navrhuje přijmout variantu 2, neboť představuje, oproti variantě 1 přínos především v tom, že bude posílena právní jistota poškozených, pozůstalých i odpovědných zaměstnavatelů. Z hlediska právní jistoty platí totéž ohledně ostatních návrhů dílčích věcných změn. Současně se touto variantou definitivně řeší osud zákona o úrazovém pojištění, který za 8 let své platnosti nepřesvědčil o své životaschopnosti.

5. Implementace doporučené varianty a vynucování

Implementace právní úpravy odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání podle varianty 2 bude stejná, jako u stávající právní úpravy. Vždy ji budou provádět subjekty, které jsou odpovědné za poskytování výše uvedených náhrad. Podle pracovněprávních předpisů se jedná o zaměstnavatele, který je povinen vzniklou škodu nebo nemajetkovou újmu zaměstnanci nebo pozůstalým při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání nahradit, resp. pojišťovny, které realizují zákonné pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání. V oblasti prevence vzniku škod na úseku bezpečnosti a ochrany zdraví při práci budou i nadále sehrávat hlavní úlohu zaměstnavatelé a také odborové organizace v rámci svých kontrolních oprávnění. Ostatní navrhované dílčí věcné změny povedou k jednotnému výkladu dotčených zákonných ustanovení a přispějí ke snížení počtu případů porušování pracovněprávních předpisů ze strany zaměstnavatelů i zaměstnanců.

Orgánem, který bude kontrolovat a vynucovat navrhovanou právní úpravu, s výjimkou odškodňování, bude i nadále Státní úřad inspekce práce a oblastní inspektoráty práce, do jejichž kontrolní působnosti podle zákona č. 251/2005 Sb., o inspekci práce, ve znění pozdějších předpisů, náleží též dodržování povinností zaměstnavatele na úseku bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. V oblasti odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání bude tato úloha náležet především soudům, které budou rozhodovat v individuálních sporech o náhradě škody (újmy) k návrhu zaměstnavatele nebo zaměstnance.

6. Přezkum účinnosti regulace

Přezkum účinnosti

Vzhledem k tomu, že nedochází k zásadnější věcné změně právní úpravy výpočtu náhrady škody, nebude třeba změnu právní úpravy přezkoumávat. Obdobně je tomu i u dalších věcných změn.

7. Konzultace a zdroje dat

Věcný návrh na změnu právní úpravy byl před konečným zpracováním návrhu zákona konzultován především se sociálními partnery na úrovni Pracovního týmu RHSD ČR pro pracovněprávní vztahy, kolektivní vyjednávání a zaměstnanost, ve kterém získal podporu obou sociálních partnerů. Návrh zákona byl rovněž v rámci meziresortního připomínkového řízení konzultován se všemi dotčenými subjekty.

8. Kontakt na zpracovatele RIA

JUDr. Pavla Hloušková, tel.: +420221922640, e-mail: pavla.hlouskova@mpsv.cz
Mgr. Zdeněk Schmied, tel.: + 420221922638, e-mail: zdenek.schmied@mpsv.cz

III. Soulad navrhované právní úpravy s ústavním pořádkem České republiky, právem Evropské unie a mezinárodními smlouvami

1. Soulad navrhované právní úpravy s ústavním pořádkem České republiky

Navrhovaná právní úprava je **v souladu** s ústavním pořádkem České republiky.

Zhodnocení souladu s Ústavou České republiky bylo provedeno ve vztahu k jejím základním ustanovením. Navrhovaná úprava respektuje postavení České republiky jako demokratického právního státu založeného na úctě k právům a svobodám člověka a občana, jakož i závazky, které pro Českou republiku vyplývají z mezinárodního práva.

Návrh právní úpravy neupravuje působnost správních úřadů a nezasahuje do činnosti územních samosprávných celků.

2. Soulad navrhované právní úpravy s právem Evropské unie

Návrhem zákona není do právního řádu České republiky nově implementováno právo EU a návrh není s právem EU v rozporu.

3. Soulad navrhované právní úpravy s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána

V souvislosti s úpravou odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání se této oblasti dotýkají:

- Úmluva MOP č. 17 o odškodňování pracovních úrazů (sdělení č. 437/1990 Sb.),
- Úmluva MOP č. 42 o odškodnění nemocí z povolání (sdělení č. 438/1990 Sb.)
- Úmluva MOP č. 12 o odškodňování pracovních úrazů v zemědělství (sdělení č. 437/1990 Sb.).
- Smlouva o fungování EU, čl. 49 a násl. a čl. 107 odst. 1,
- Směrnice Rady ze dne 12. června 1989 o zavádění opatření pro zlepšení bezpečnosti a ochrany zdraví zaměstnanců při práci (89/391/EHS),
- Směrnice Rady 2010/32/EU ze dne 10. května 2010, kterou se provádí Rámcová dohoda o prevenci poranění ostrými předměty v nemocnicích a ostatních zdravotnických zařízeních, uzavřená mezi HOSPEEM a EPSU.

IV. Zhodnocení dopadů navrhované právní úpravy ve vztahu k ochraně soukromí a osobních údajů a zhodnocení korupčních rizik

1. Zhodnocení dopadů navrhované právní úpravy ve vztahu k ochraně soukromí a osobních údajů

Návrh právní úpravy náhrady škody neupravuje oblast ochrany soukromí a nakládání s osobními údaji. Návrh právní úpravy se nijak nedotkne ochrany osobních údajů zaměstnanců ani jiných subjektů. Totéž platí ohledně ostatních dílčích věcných změn.

2. Zhodnocení korupčních rizik (CIA)

Možnost korupčních rizik v úpravě náhrady škody je nulová, neboť samotná právní úprava, která vychází ze zákonem stanovených výpočtů náhrady škody, korupční rizika neumožňuje. Totéž platí ohledně ostatních dílčích věcných změn.

Zvláštní část:

K části první – změna zákoníku práce

K bodu 1 - § 33 odst. 2

Jde pouze o legislativně technické zpřesnění. Zákoník práce totiž v § 33 odst. 2, ve znění účinném od 1. ledna 2014, nadále nesprávně odkazuje na stanovy sdružení občanů podle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů, který však byl k 31. prosinci 2013 v souvislosti s rekodifikací soukromého práva, zrušen. Nadále se tedy může jednat pouze o stanovy spolku podle občanského zákoníku.

K bodu 2 - § 67 odst. 2

Jedná se o legislativně technickou změnu spočívající v přizpůsobení terminologie tohoto ustanovení ve vztahu k § 52 písm. d) zákoníku práce a současně též zákonu č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, a dále o změnu odkazu na příslušné ustanovení o zproštění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu v souvislosti se změnou zařazení právní úpravy náhrady újmy na zdraví do části jedenácté zákoníku práce.

K bodům 3 a 4 - § 76 odst. 5 a § 77 odst. 4

Vzhledem k tomu, že praxe dlouhodobě postrádá výslovnou úpravu možnosti zrušení závazku z dohody o provedení práce, ledaže tak bylo mezi smluvními stranami výslovně ujednáno, zatímco způsoby zrušení dohody o pracovní činnosti byly zákoníkem práce vždy výslovně upraveny, a s ohledem na skutečnost, že i dohody o provedení práce jsou běžně sjednávány na dobu neurčitou, jeví se jako účelné upravit způsoby zrušení závazků z obou dohod shodně ve společných ustanoveních o dohodách o pracích konaných mimo pracovní poměr.

K bodům 5 a 6 - § 103 odst. 1 písm. d) a e) a § 106 odst. 4 písm. b)

Jedná se o legislativně technickou změnu spočívající v přizpůsobení terminologie těchto ustanovení ve vztahu k zákonu č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách.

K bodu 7 - § 180

Jedná se o odstranění nedůslednosti v právní úpravě, ke které došlo s účinností od 1. ledna 2012 v důsledku zákona č. 365/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Ustanovení § 180 zákoníku práce, týkající se kapesného, se uvedeným zákonem věcně neměnilo, avšak mělo se změnit legislativně technicky v souvislosti s novelizací § 179, do kterého byly doplněny odstavce 3 a 4 upravující závazné krácení zahraničního stravného. Proto se v předmětném ustanovení navrhuje doplnit odkaz pouze na § 179 odstavce 1 a 2.

K bodu 8 - § 224 odst. 1

Jde o odstranění terminologického nedostatku, neboť v tomto ustanovení zákoníku práce nebyl zákonem č. 375/2011 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o zdravotních službách, zákona o specifických zdravotních službách a zákona o zdravotnické záchranné službě, ve znění pozdějších předpisů, nahrazen dřívější pojem „závodní preventivní péče“ pojmem „pracovnílékařské služby“.

Do systematiky hlavy III, která obsahuje hmotněprávní úpravu odpovědnosti zaměstnavatele za škodu, je znovu z přechodných ustanovení začleněna úprava odpovědnosti zaměstnavatele za škodu (újmou) při pracovních úrazech a nemocech z povolání, která věcně do této systematiky patří, a která byla v přechodných ustanoveních zařazena po přechodnou dobu do nabytí účinnosti zákona č. 266/2006 Sb. Vzhledem k tomu, že od roku 2007 k nabytí účinnosti nedošlo a uvedený zákon se zrušuje, zůstává právní úprava problematiky odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání na principu objektivní odpovědnosti zaměstnavatele i nadále nedílnou součástí pracovníprávní úpravy v zákoníku práce. V celé části jedenácté se tam, kde je to možné, dosavadní terminologie přizpůsobuje pojmům zavedeným novým občanským zákoníkem.

Úprava v § 269 – 271 nepředstavuje věcnou změnu. Jedná se o legislativně technickou změnu související s navrhovanou změnou systematiky.

Ustanovení § 271a a 271b jsou doplněna o výslovnou úpravu nároku na náhradu škody i pro zaměstnance, kterým tato škoda vznikne nejen při výkonu práce na základě pracovní smlouvy, ale i při výkonu práce na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr. Jde o zpřesnění textu, neboť nárok na náhradu škody těmto zaměstnancům vzniká i podle současné právní úpravy (nyní viz § 271o a 271p); zaměstnavatel je pro případ své odpovědnosti i v těchto případech pojištěn.

Do § 271b odst. 6 je doplněn text, který reaguje na prodlužování délky nároku na starobní důchod tak, aby i poškozený, kterému vznikne nárok na starobní důchod později, než dovršením věku 65 let, měl nárok na náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti za stanovených podmínek i po dovršení tohoto věku.

V § 271c je upraven odstavec 2 obsahující zmocnění k vydání prováděcího právního předpisu, který stanoví výši náhrady za bolest a ztížení společenského uplatnění, způsob určování výše náhrady v jednotlivých případech a postupy při vydávání lékařského posudku včetně jeho náležitostí ve vztahu k posuzované činnosti. Úprava reaguje na úpravu občanského zákoníku tak, aby na základě dohody mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem bylo možné výši předmětných náhrad zvýšit nad rámec minimální výše stanovené právním předpisem. Úprava navíc reaguje na čl. 49 odst. 2 Legislativních pravidel vlády.

Úprava v § 271d – 271f nepředstavuje věcnou změnu. Jedná se o legislativně technickou změnu související s navrhovanou změnou systematiky.

V § 271h odst. 1 je doplněn text, který reaguje na prodlužování délky nároku na starobní důchod tak, aby i pozůstalému, kterému vznikne nárok náhradu nákladů na výživu pozůstalých, příslušela tato náhrada do doby, kdy by příslušela zaměstnanci náhrada za ztrátu na výdělků v případě, že by nezemřel.

Úprava v § 271i spočívá v rozšíření okruhu osob, které mají nárok na jednorázové odškodnění pozůstalých, o nárok partnera podle zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, neboť i mezi partnery vzniká vyživovací povinnost. Upraveno bylo rovněž zmocnění k vydání nařízení vlády, kterým se ukládá zvýšit jednorázové odškodnění pozůstalých v závislosti na vývoji mzdové úrovně a životních nákladů tak, aby nařízení vlády, kterým se toto zvýšení provede, reagovalo na poskytování tohoto odškodnění, které bude příslušet na základě soudní praxe podle občanského zákoníku.

Ustanovení § 271j nepředstavuje věcnou změnu.

Úprava v § 271k – 271o nepředstavuje věcnou změnu s tím, že nad soubor těchto ustanovení je z hlediska systematiky doplněn název oddílu.

Ustanovení § 271p je doplněno o výslovnou úpravu nároku na náhradu škody i pro zaměstnance, kterým tato škoda vznikne nejen při výkonu práce na základě pracovní smlouvy, ale i při výkonu práce na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr. Jde o zpřesnění textu, neboť nárok na náhradu škody vzniká i podle současné právní úpravy; zaměstnavatel je pro případ své odpovědnosti i v těchto případech pojištěn.

Úprava v § 271q spočívá v doplnění ustanovení, na které je odkazováno, o ustanovení upravující zmocnění k vydání prováděcího předpisu, který stanoví minimální výši jednorázového odškodnění pozůstalých.

Ustanovení § 271r, § 271s a § 271t nepředstavuje věcnou změnu.

Ustanovení § 271u obsahující zmocnění k valorizaci náhrad za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti a náhrad nákladů na výživu pozůstalých se upravuje tak, že dosavadní možnost, aby vláda provedla valorizaci náhrad, se mění na povinnost, která je dosud upravena usnesením vlády č. 302 ze dne 16. března 2005. Vzhledem k tomu, že od roku 2005 byla valorizace prováděna v závislosti na valorizaci důchodů (procentní výměře), která je prováděna i s ohledem na růst životních nákladů, byl tento důvod doplněn i do předmětného zmocnění. Dále bylo ustanovení doplněno o dobu, kdy by měla být valorizace prováděna, a to shodně s textem § 111 odst. 1 zákoníku práce, který upravuje zvyšování minimální mzdy. Vazba na termín valorizace důchodů nebyla záměrně použita, neboť nelze vládu vázat, aby valorizaci náhrad prováděla právě v závislosti na valorizaci důchodů. Není záměrem vyloučení i jiného způsobu, např. podle růstu průměrného výdělků v daném období, který byl používán do roku 2005.

V ustanoveních § 272 – 275 se jedná především o legislativně technickou změnu, která váže na skutečnost, že Hlava IV obsahuje v zásadě společná ustanovení týkající se odpovědnosti zaměstnavatele za škodu s tím, že obsahuje i ustanovení dosud obsažená v dílu 5, která do ní systematicky patří. Vypuštěno bylo ustanovení stávajícího § 271, které věcně do pracovněprávní úpravy nepatří, neboť neupravuje vztah mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem. Ustanovení § 272 stanoví, z čeho se vychází při určení výše škody na věci v době poškození nebo ztráty, a doplňuje se v souladu s občanskoprávní úpravou o to, že se zohlední i to, co poškozený musí k obnovení nebo nahrazení funkce věci účelně vynaložit. Ustanovení obsahující výklad pojmů „plnění pracovních úkolů“ a „přímá souvislost s plněním pracovních úkolů“ byla doplněna o „činnost konanou pro zaměstnavatele na podnět zástupce zaměstnanců v Evropské radě zaměstnanců“. Z hlediska systematiky byla do společných ustanovení o náhradě škody zařazena i ustanovení upravující cestu do zaměstnání a zpět. (§ 274a).

K bodu 10 - § 322 odst. 2

Jde o zpřesnění účelu použití prostředků státu na zajištění výkonu kontroly nad stavem bezpečnosti a ochrany zdraví při práci u zaměstnavatele, která je prováděna odborovou organizací. Náklady na výkon této kontroly mohou zahrnovat též náklady na prohlubování kvalifikace osob vykonávajících kontrolu (svazových inspektorů bezpečnosti práce), neboť prohlubování (udržování) jejich kvalifikace je nezbytným předpokladem profesionální úrovně těchto kontrol. Odstraňují se výkladové nejasnosti v souvislosti s nakládáním s prostředky státního rozpočtu poskytovanými státem na výkon kontroly tak, aby dohodnutý objem těchto

prostředků vynakládaných v rámci kapitoly MPSV mohl sloužit též potřebám průběžného vzdělávání svazových inspektorů ve formě prohlubování (udržování) jejich kvalifikace ve smyslu § 230 zákoníku práce. Vylučuje se současně možnost použití těchto prostředků pro účely získávání kvalifikace (§ 231 zákoníku práce).

K bodu 11 - § 348 odst. 2

Úprava v § 348 odst. 1 zákoníku práce za výkon práce de facto považuje téměř všechny důvody, pro které práce není (a ani nemůže být) vykonávána. Tato fikce je však od počátku stanovena k jiným účelům, než je účel práva na odměnu za práci v základním pracovněprávním vztahu a zjišťování průměrného výdělku, ale také účel poskytování náhrad výdajů spojených s výkonem práce, přestože to není v § 348 odst. 2 zákoníku práce výslovně uvedeno. Výdaje, při jejichž nahrazování je zaměstnavatel povinen postupovat podle části sedmé zákoníku práce, vznikají zaměstnancům při skutečném, a nikoliv pouze fiktivním výkonu práce; při jiné konstrukci by mohl být m. j. zpochybněn princip stanovený v § 182 odst. 1 zákoníku práce, podle kterého se krátí paušální částka cestovních náhrad za dobu, po kterou zaměstnanec nevykonává práci (bez rozlišení důvodu takového „nevýkonu“), což by v důsledku mohlo vyvolat nežádoucí postup zaměstnavatelů. Proto se navrhovanou změnou odstavce 2 uplatnění uvedené právní fikce také pro účely náhrady výdajů v souvislosti s výkonem práce výslovně vylučuje, aniž by se však současně jednalo o věcný posun.

K bodu 12 – nadpis hlavy XIX části třinácté

Jde o odstranění legislativně technické nepřesnosti v části třinácté nadpisu hlavy XIX, kdy § 363 ve znění účinném již od 1. ledna 2012 nestanoví výčet kogentních ustanovení, od nichž se nelze odchýlit, ale pouze výčet ustanovení, kterými se zapracovávají předpisy Evropské unie, od nichž se lze odchýlit jen ve prospěch zaměstnance.

K bodům 13 a 14 - § 357 odst. 2 a § 360

Reaguje se na zrušení zákona o úrazovém pojištění zaměstnanců.

K bodu 15 - § 363

Do výčtu harmonizačních ustanovení se doplňují § 269 až 271.

K bodům 16 až 18

Vypouštějí se ustanovení, která souvisela se zákonem o úrazovém pojištění zaměstnanců.

K bodům 19 a 20

V souvislosti s přesunem ustanovení o náhradě škody při pracovních úrazech a nemocech z povolání z přechodných ustanovení se upravuje nadpis dílu 1 v části čtrnácté hlavě I a z téhož důvodu se ruší označení oddílů 1 až 5 včetně jejich nadpisů.

K bodu 21 - § 365 odst. 1

Text přechodného ustanovení reaguje na zrušení zákona o úrazovém pojištění a zachovává až do okamžiku nabytí účinnosti jiné právní úpravy pojištění odpovědnosti zaměstnavatele při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání dosavadní postup podle § 205d prvního zákoníku práce a podle vyhlášky č. 125/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

K bodům 22

Jedná se o legislativně technickou změnu, která reaguje na skutečnost, že všechna ustanovení oddílu 2 až 4 této hlavy jsou zařazena z přechodných ustanovení do ustanovení o náhradě škody.

K bodu 23

Reaguje se na zrušení zákona o úrazovém pojištění zaměstnanců.

K částem druhé a páté

- **Změna občanského soudního řádu**
- **Změna zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákoníku práce**

Zákonem č. 264/2006 Sb. bylo do občanského soudního řádu vloženo nové znění § 299 odstavce 1, které taxativně vymezuje okruh příjmů, s nimiž se pro účely srážek nakládá jako se mzdou. Takovými příjmy byly i dávky úrazového pojištění a to úrazový příspěvek, úrazové vyrovnání a úrazová renta [§ 299 odst. 1 písm. k)]. Zároveň bylo v přechodném ustanovení (čl. LII bodu 2) stanoveno, že do doby nabytí účinnosti právní úpravy úrazového pojištění se za příjem považuje i náhrada za ztrátu na výdělků po dobu dočasné pracovní neschopnosti a náhrada za ztrátu na výdělků po skončení dočasné pracovní neschopnosti. S ohledem na zrušení zákona o úrazovém pojištění zaměstnanců ztrácí toto přechodné ustanovení své opodstatnění a plnění zde uvedená se proto přesunují do § 299 odst. 1 písm. i) [dříve písmeno k)].

K částem třetí, čtvrté, šesté až jedenácté

- **Změna zákona o sociálně-právní ochraně dětí**
- **Změna zákona o pomoci v hmotné nouzi**
- **Změna zákona o činnosti institucí zaměstnaneckého penzijního pojištění**
- **Změna zákona č. 306/2008 Sb.**
- **Změna zákona č. 479/2008 Sb.**
- **Změna trestního zákoníku**
- **Změna zákona o zdravotních službách**
- **Změna zákona o specifických zdravotních službách**

Novely těchto zákonů obsahem bezprostředně souvisejí se zrušením zákona č. 266/2006 Sb. V rámci těchto novel je zrušena (změněna) právní úprava vztahující se k právní úpravě úrazového pojištění.

K části dvanácté

- **Zrušení zákona o úrazovém pojištění zaměstnanců a některých dalších zákonů**

K § 12

K bodu 1

Zákon č. 266/2006 Sb. obsahoval výlučně úpravu úrazového pojištění. Zákon byl přijat již v roce 2006, avšak dosud nenabyl účinnosti. Jeho účinnost byla několikrát odkládána, naposledy zákonem č. 182/2014 Sb. na 1. leden 2017. Schválením zákona o úrazovém

pojištění zaměstnanců se měl dosavadní systém odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání opustit a zavést dávkový systém sociálního pojištění.

Vzhledem k tomu, že v současné době již je zřejmé, že podle zákona o úrazovém pojištění zaměstnanců se zabezpečení zaměstnanců při pracovním úrazu a nemoci z povolání provádět nebude, není důvodné, aby byl zákon č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění zaměstnanců, ve znění pozdějších předpisů, nadále udržován jako stále platný, avšak dlouhodobě neúčinný, a proto se navrhuje jeho zrušení. Přihlíží se též k tomu, že původní zákon o úrazovém pojištění zaměstnanců by bez rozsáhlých změn nebyl stejně realizovatelný.

K bodům 2, 3 a 12

Zákony uvedené pod body 2, 3 a 12 obsahují ustanovení, kterými měly být zapracovány změny související s právní úpravou úrazového pojištění do příslušných souvisejících zákonů (zákon č. 267/2006 Sb.), a dále ustanovení o posunu účinnosti právní úpravy úrazového pojištění zaměstnanců (zákon č. 218/2007 Sb., a zákon č. 463/2012 Sb.); některá z ustanovení těchto zákonů byla již zrušena jako překonaná, popř. změny v nich obsažené byly do novelizovaných zákonů provedeny jiným způsobem. Nabytí účinnosti uvedených ustanovení bylo spojeno s účinností zákona o úrazovém pojištění zaměstnanců. Vedle toho tyto zákony obsahovaly i jinou právní úpravu řešící věcně odlišnou problematiku; tato ustanovení jsou již účinná a tímto okamžikem se stala nedílnou součástí těchto novelizovaných zákonů a samostatně již nejsou součástí právního řádu. Proto je možné uvedené zákony (obsahující novely dalších zákonů) zrušit jako celek. Vycházelo se přitom z těchto předpokladů:

1. Novela právního předpisu nemá samostatnou normativní existenci, neboť se stává součástí novelizovaného právního předpisu a samostatně není součástí právního řádu (nález ÚS - Pl. ÚS 21/01).
2. Do doby nabytí účinnosti novely (resp. jejich jednotlivých ustanovení) zůstávají součástí právního řádu v dosavadní podobě ta ustanovení novelizovaného právního předpisu, která mají být novelou změněna, neboť ke změně novelizovaných ustanovení dochází se všemi důsledky až okamžikem účinnosti takové novely.

S ohledem na srozumitelnost a přehlednost novelizovaných předpisů byla novelizace provedena tak, že platná a neúčinná ustanovení zákonů se zrušují pouze v novelizujících předpisech; neprovádějí se změny v novelizovaných předpisech, kam měla být předmětná ustanovení včleněna, neboť se nejedná o účinnou právní úpravu. Platná ustanovení vzhledem ke zrušení zákona o úrazovém pojištění již své účinnosti nikdy nenabydou a ke změně novelizovaných předpisů tak nedojde. Změny účinných ustanovení jsou provedeny přímou změnou dotčených předpisů.

K bodům 4 až 11 a 13

Obdobně se zrušují jednotlivé části těch zákonů, které se týkají problematiky úrazového pojištění.

K části třinácté – Účinnost

Účinnost je stanovena tak, aby byl vytvořen přiměřený prostor pro legisvakanci.